

MAŁOPOLSKIE OBSERWATORIUM GOSPODARKI

DEPARTAMENT GOSPODARKI
I SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Potencjał rozwojowy małopolskich przedsiębiorstw

Streszczenie

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Raport powstał w ramach projektu Małopolskie Obserwatorium Gospodarki.

Publikację przygotował:

MillwardBrown SMG/KRC

Małopolskie Obserwatorium Gospodarki

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

Departament Gospodarki i Społeczeństwa Informacyjnego

Ul. Basztowa 22, 31 – 156 Kraków

Adres do korespondencji:

30 – 017 Kraków, ul. Raławicka 56

(012) 63 03 368, (012) 63 03 374

e – mail: gospodarka@umwm.pl

www.gospodarka.obserwatoria.malopolska.pl

Copyright © Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2010.

Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonane z podaniem źródła.

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

**Badanie współfinansowane przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.**

Celem projektu badawczego „Potencjał rozwojowy małopolskich przedsiębiorstw” było określenie wielkości i struktury inwestycji poniesionych przez małopolskie przedsiębiorstwa w latach 2005-2008, rozpoznanie głównych barier rozwojowych oraz określenie planów inwestycyjnych małopolskich firm na lata 2009-2013, w zależności od wielkości firmy, branży (PKD 2007) oraz stażu funkcjonowania firmy na rynku. Badanie miało także odpowiedzieć na pytanie jakie są źródła finansowania inwestycji, jakie strategie inwestycyjne wdrażają małopolscy przedsiębiorcy oraz jakie napotyka bariery i ograniczenia podczas realizacji inwestycji. Badanie zostało przeprowadzone na próbie 315 małopolskich przedsiębiorstw metodą wywiadu telefonicznego CATI (*Computer Assisted Telephone Interviewing*), z osobami kompetentnymi w zakresie określania strategii i planów inwestycyjnych.

Poprzez inwestycje rozumiemy wszelkiego rodzaju i wielkości wydatki, jakie zostały dokonane przez przedsiębiorstwa w celu zakupu dóbr materialnych i niematerialnych. Na potrzeby badania zastosowano typologię inwestycji zawierającą takie kategorie jak:

- **inwestycje w rzeczowy majątek trwały** (maszyny, sprzęt, nieruchomości itp.);
- **inwestycje rzeczowe rozwojowe** mające na celu rozwój przedsiębiorstwa, powodujące wzrost zdolności produkcyjnych podmiotu;
- **inwestycje rzeczowe modernizacyjne** poprawiające efektywność i sprawność działania przedsiębiorstwa i pozwalające zredukować koszty;
- **inwestycje rzeczowe odtworzeniowe (tzw. restrukcyjne)**, polegające na wymianie przestarzałych maszyn, starego sprzętu, pozwalające utrzymać dotychczasowy potencjał;
- **inwestycje rzeczowe lokacyjne**, mające na celu lokatę kapitału (np. w kruszce, dzieła sztuki);
- **inwestycje niematerialne**, czyli inwestycje w kapitał ludzki, badania naukowe, promocję i reklamę, w prawo majątkowe, w prawa autorskie, w zmiany organizacyjne i/lub marketingowe;
- **inwestycje w instrumenty finansowe** (lokaty, zakup akcji / obligacji / udziałów w innych podmiotach gospodarczych, udzielone przez firmę pożyczki innym przedsiębiorstwom)

Ponadto, zostały wyodrębnione jeszcze dwa inne kryteria podziału inwestycji: ze względu na długość ich trwania - **inwestycje długoterminowe i krótkoterminowe**, oraz okres, w którym zaczynają zwracać się nakłady poniesione na nie tzn. przynoszące dochód w trakcie ich

trwania - *inwestycje kuponowe*, oraz przynoszące dochód dopiero po ich zakończeniu - *inwestycje proste*.

Raport składa się z sześciu części analitycznych poruszających takie kwestie jak wielkość inwestycji, ich struktura, cel, źródła finansowania, bariery i ograniczenia w inwestowaniu oraz przyjmowane strategie inwestycyjne.

Wielkość inwestycji

W porównaniu z latami 2005-2008, mniejsza liczba małopolskich przedsiębiorstw planuje podjęcie inwestycji w latach 2009-2013. W badanym okresie 2005-2008 inwestycje (bez względu na ich skalę) przeprowadziło 85,4% małopolskich przedsiębiorstw. Odsetek ten dla inwestycji planowanych na lata 2009-2013 jest niższy i wynosi 67,6%. Aktywność na polu inwestycyjnym, zarówno w przypadku inwestycji zrealizowanych, jak i planowanych, dotyczy w głównej mierze firm średnich i dużych, firm z branży usługowej oraz przedsiębiorstw najdłużej istniejących na rynku.

Kryzys i związane z nim pogorszenie koniunktury gospodarczej, w największym stopniu wpłynął na ograniczenie planów inwestycyjnych na lata 2009-2013 firm działających w branżach przemysłowej / budowlanej, zaś w najmniejszym stopniu na branżę usługową. Najbardziej niekorzystna relacja między zakresem zrealizowanych inwestycji a inwestycjami planowanymi dotyczy branż przemysłowej / budowlanej. W latach 2005-2008 inwestowało 81,9% przedsiębiorstw z tych branż, natomiast plany inwestycyjne na lata 2009-2013 posiada jedynie 56,4% firm z wyżej wspomnianych sektorów. Najbardziej korzystna relacja inwestycji minionych do planowanych dotyczy branży usługowej. Inwestycje planuje 76,6% działających w tej branży firm, wobec 91,6%, które przeprowadziły je w latach 2005-2008.

Przedsiębiorstwa, które planują w latach 2009-2013 inwestycje, przeznaczą na ten cel większe środki, niż miało to miejsce w latach 2005-2008. Wyrażana stosunkiem do wielkości obrotów firmy wysokość nakładów inwestycyjnych planowanych na lata 2009-2013 będzie nieco wyższa niż w latach 2005-2008.

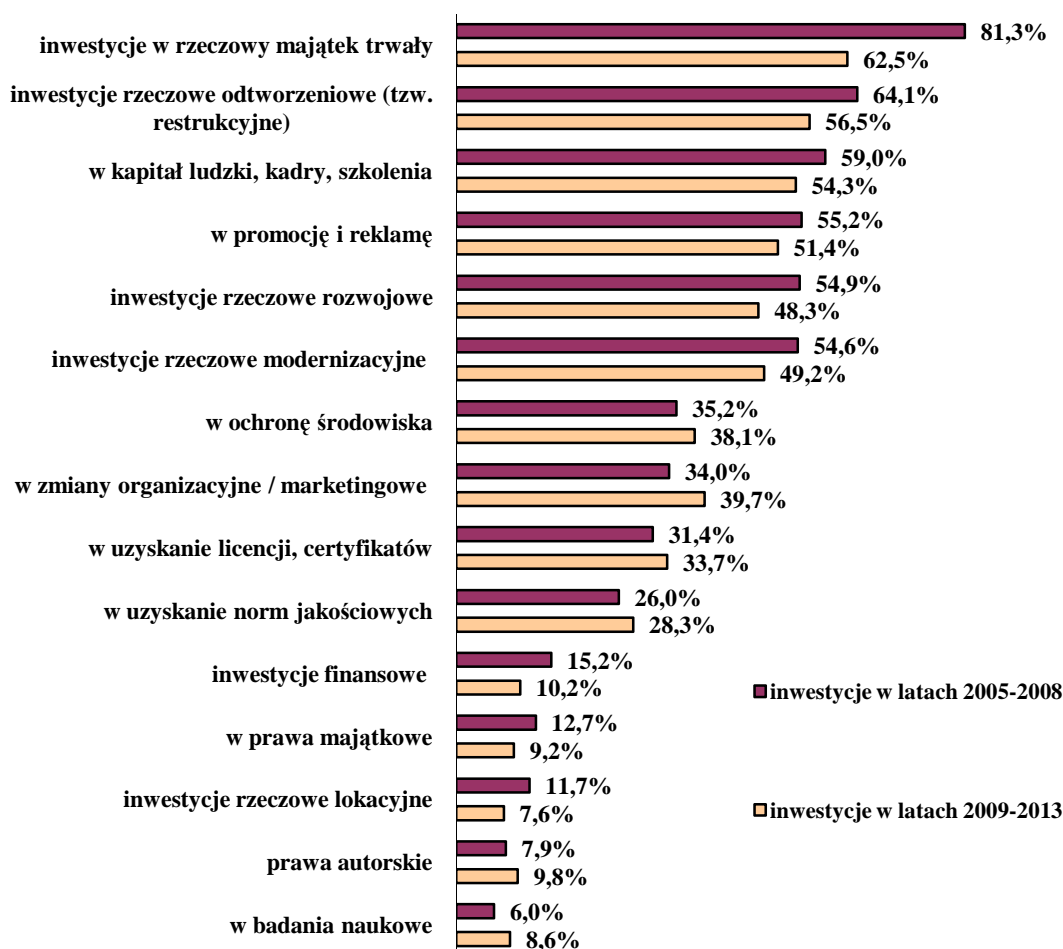

Struktura inwestycji

Firmy najczęściej inwestowały i zamierzają inwestować w majątek rzeczowy przedsiębiorstwa. W latach 2005-2008 realizowało je 84,8% przedsiębiorstw, a w latach 2009-2013 zamierza 67,3%. Wśród inwestycji rzeczowych najpopularniejsze są inwestycje w rzeczowy majątek trwały, np. w maszyny, urządzenia, środki transportu. Rzadsze są inwestycje rzeczowe modernizacyjne i rozwojowe.

W planach inwestycyjnych na lata 2009-2013, przedsiębiorstwa w większym stopniu niż w latach 2005-2008 wykazują zainteresowanie tymi inwestycjami, które są zorientowane na uatrakcyjnienie i rozszerzenie ich oferty rynkowej. Więcej firm niż w latach 2005-2008 planuje zainwestować w uzyskanie licencji i certyfikatów, praw autorskich, norm jakościowych, w zmiany organizacyjne i marketingowe oraz w prawa autorskie i w badania naukowe.

Wykres 1. Rodzaj prowadzonych / planowanych inwestycji.
Podstawa: wszystkie badane firmy; (N=315).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych* z badania.

*Dane do powyższego wykresu zostały zebrane za pomocą pytania wielokrotnego wyboru, z możliwością wskazania przez respondenta dowolnej liczby odpowiedzi.

Strategie inwestowania

Małopolskie przedsiębiorstwa preferują, przede wszystkim, ofensywną strategię inwestowania. Tego rodzaju strategię, tzn. zmierzającą do umocnienia pozycji na rynku (np. przez tworzenie filii, wchodzenie w związki kooperacyjne, przejmowanie konkurentów na drodze fuzji), zastosowało 52,6% firm, które inwestowały w latach 2005-2009. W odniesieniu do inwestycji planowanych na lata 2009-2013, zjawisko to zapewne będzie się nasilać - przyjęcie takiej strategii zadeklarowało 62,9% firm.

W planach na lata 2009-2013 zarysowuje się niewielka tendencja wzrostowa w przypadku zainteresowania inwestycjami kuponowymi oraz długoterminowymi, choć nadal stanowią one mniejszość wśród planowanych inwestycji. Inwestycje kuponowe, tzn. takie, które przynoszą dochód już w trakcie ich realizacji, w przyszłości planuje 31,7% firm, wobec 29% przedsiębiorstw, które realizowały je w latach 2005-2008. W przypadku inwestycji długoterminowych tę formę inwestycji planuje 45,8 % firm, wobec 43,7% w latach 2005-2008.

Finansowanie inwestycji

Podstawowym źródłem finansowania inwestycji przez przedsiębiorstwa są środki własne. Dotyczy to zarówno inwestycji, które zostały przeprowadzone w latach 2005-2008 (94,8% firm), jak i planowanych na lata 2009-2013 (92,5%). W porównaniu z latami 2005-2008, nieznacznie mniej firm planuje skorzystanie z tej formy finansowania inwestycji w latach 2009-2013. Najsilniej ta tendencja zarysowuje się w małych firmach (94,8% w latach 2005-2008, wobec 90,4% w planach na lata 2009-2013), zaś nieco słabiej wśród mikroprzedsiębiorstw (95,8% w latach 2005-2008, wobec 92,7% w planach na lata 2009-2013). W przypadku średnich i dużych firm odsetek ten nie zmienił się i wynosi 94,1% w obu badanych okresach.

W planach inwestycyjnych firm na lata 2009-2013 rośnie znaczenie środków publicznych i unijnych. Zarówno w przypadku dotacji publicznych, jak i środków pochodzących z Unii Europejskiej, środki te stanowiąc będą dużo bardziej popularne źródło finansowania inwestycji niż miało to miejsce w latach 2005-2008. Ze środków publicznych zamierza skorzystać 41,3% firm (dotychczas 27,5%), natomiast ze środków unijnych aż 52,6% firm (w porównaniu do 19% w latach 2005-2008). Przedsiębiorstwa planują, że w

latach 2009-2013 środki unijne finansować będą średnio 12,5% nakładów inwestycyjnych (dotychczas jedynie 3%).

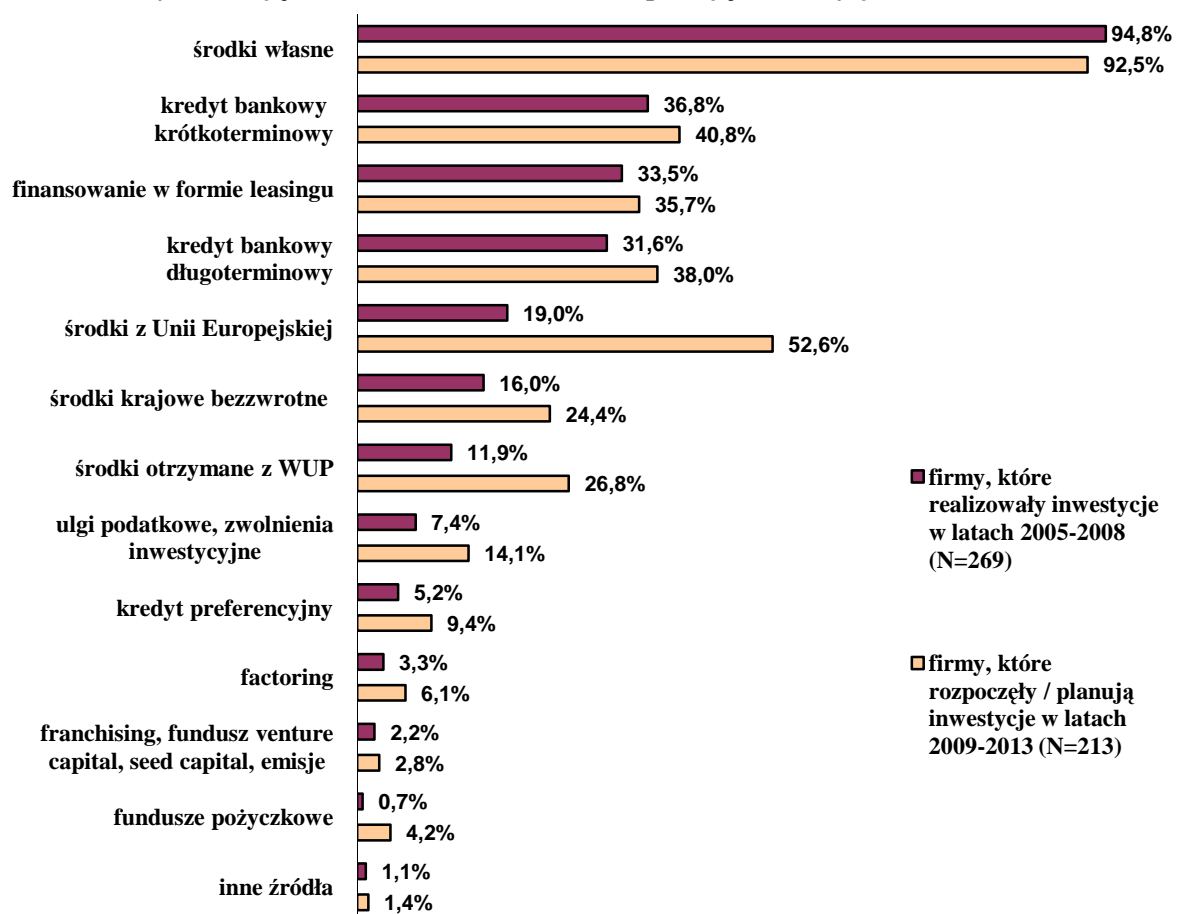
Przedsiębiorstwa za najtrudniejsze do pozyskania uważają środki publiczne oraz unijne. Środki dotychczas najrzadziej wykorzystywane przez firmy, czyli fundusze publiczne (w tym środki unijne), są jednocześnie najczęściej uznawane za środki trudno dostępne. Trudności z uzyskaniem funduszy publicznych deklaruje 68,3% badanych firm, a 66,1% dostrzega trudności związane z dofinansowaniem inwestycji ze środków unijnych. Najczęściej za trudne do pozyskania uważali je przedstawiciele mikroprzedsiębiorstw - 76,4% wskazań w przypadku funduszy publicznych i 72,6% w przypadku funduszy unijnych. Podobne zdanie miało nieco mniej przedsiębiorstw małych (65,7% wskazań w przypadku funduszy publicznych i 60% w przypadku funduszy unijnych) oraz średnich i dużych (62,5% wskazań w przypadku funduszy publicznych i 65,4% w przypadku funduszy unijnych). Fundusze publiczne oraz unijne uznawane są również za mało elastyczne w sposobie wydatkowania. Twierdzi tak ponad 70% badanych firm z czego najwięcej wśród średnich i dużych przedsiębiorstw. Fundusze unijne za mało elastyczne uważa aż 79,8% przedsiębiorstw należących do tej grupy, zaś podobne zdanie o funduszach publicznych posiada 73,1% z nich. Wśród przedsiębiorstw małych taki sam odsetek uważa fundusze unijne i publiczne za mało elastyczne (70,5%). W porównaniu do dwóch wyżej przedstawionych grup, respondenci z mikroprzedsiębiorstw uważają obie wymienione formy finansowania za mało elastyczne (tego zdania jest odpowiednio 62,4% w przypadku funduszy unijnych oraz 67% w przypadku funduszy publicznych).

Firmy w zależności od wielkości, branży oraz czasu funkcjonowania na rynku, różniły się częstością korzystania z poszczególnych sposobów finansowania. Zróżnicowanie to jest także widoczne przy porównaniu okresów: 2005-2008 z 2009-2013. Najpopularniejsze źródło finansowania przedsiębiorstw w obu badanych okresach (94,8% w latach 2005-2008 oraz 92,5% w planach na lata 2009-2013) – **środki własne** – wykorzystywane było istotnie częściej przez firmy z branży przemysłowej / budowlanej, zarówno w przypadku zrealizowanych, jak i planowanych inwestycji. Spośród środków kredytowych kredyty krótkoterminowe oraz finansowanie w formie leasingu istotnie częściej wykorzystywane były na cele inwestycyjne przez firmy z branży handlowej (52,1% w przypadku kredytów krótkoterminowych w porównaniu do 36,8% dla ogółu firm oraz 44,7% w przypadku leasingu, w porównaniu do 33,5% wśród ogółu firm). Z kredytów

krótkoterminowych istotnie częściej, ponownie, zamierzają skorzystać firmy z branży handlowej, planujące inwestycje w latach 2009-2013 – 50% w porównaniu do 40,8% dla ogółu firm. Istotnie rzadziej z finansowania inwestycji za pomocą kredytów (krótka i długoterminowych) korzystały i zamierzają skorzystać firmy z branży usługowej. W przypadku kredytów krótkoterminowych odsetek firm usługowych korzystających z tej formy finansowania w latach 2005-2008 wyniósł 21,4%, zaś w latach 2009-2013 planuje z niej skorzystać 24,4% tego typu przedsiębiorstw. W przypadku kredytów długoterminowych wskaźniki wynoszą odpowiednio 23,5% (za lata 2005-2008), oraz 25,6% (za lata 2009-2013).

Wykres 2. Źródła finansowania inwestycji.

Podstawa: firmy inwestujące w latach 2005-2008; N=269 / planujące inwestycje na lata 2009-2013; N=213.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania.

Dane do powyższego wykresy zostały zebrane za pomocą pytania wielokrotnego wyboru, z możliwością wskazania przez respondenta dowolnej liczby odpowiedzi.

Bariery inwestycyjne

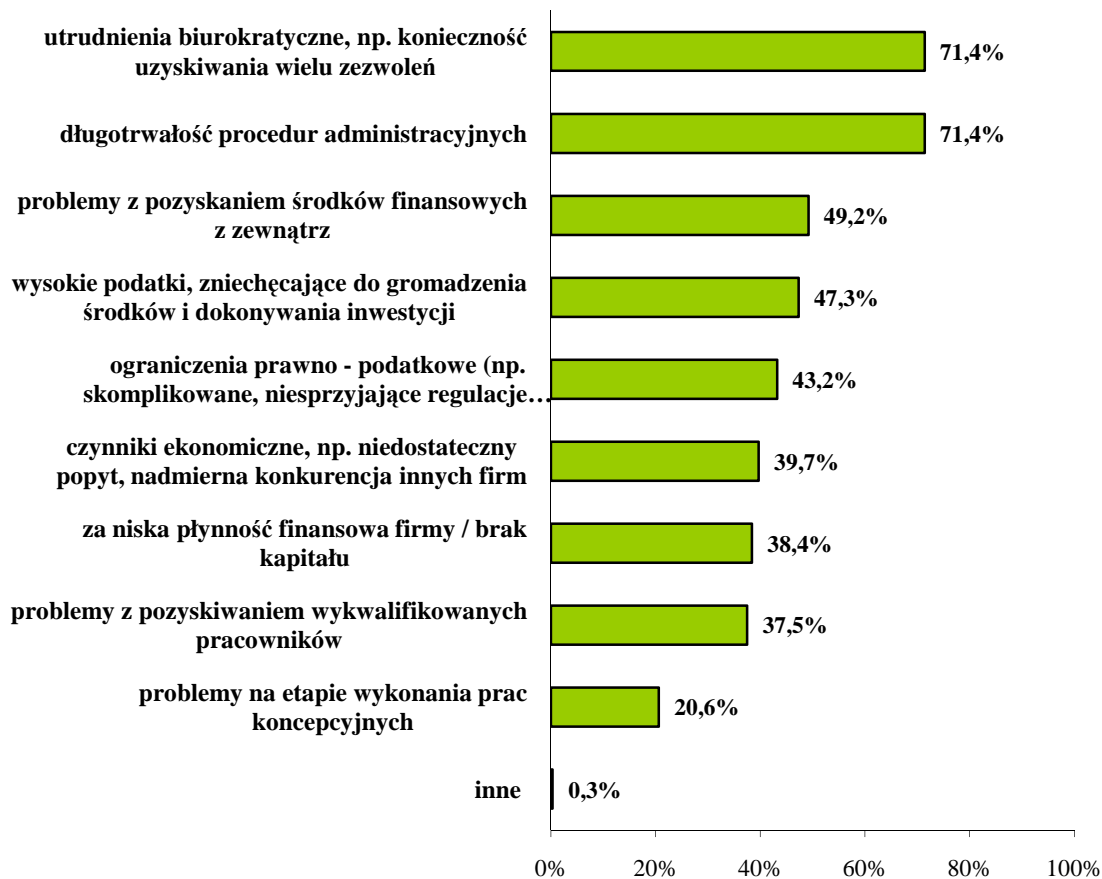
Zdecydowana większość (86%) respondentów przyznała, że napotykali trudności w realizacji inwestycji w latach 2005-2008. O trudnościach w procesie realizacji inwestycji częściej mówili reprezentanci średnich i dużych firm (90,4%), rzadziej małych (85,7%) a stosunkowo najrzadziej mikroprzedsiębiorcy (82,1%).

Respondenci, na podstawie doświadczeń z lat 2005-2008, najczęściej wymieniali trudności związane z biurokracją i wymogami formalnymi (ponad 70% wskazań). W następnej kolejności pojawiały się trudności z finansowaniem inwestycji ze źródeł zewnętrznych (49,2%) i związane z gromadzeniem oszczędności (47,3%). Na tym tle stosunkowo rzadko wymieniano takie trudności, jak brak wykwalifikowanej kadry (37,5%) czy problemy natury koncepcyjnej (20,6%). Wymieniane trudności inwestycyjne różnią się postrzeganą skalą trudności do przewyciężenia. Trudności biurokratyczne czy formalne postrzegane są przez większość badanych firm jako trudne bądź bardzo trudne do przewyciężenia. Uważa tak łącznie 78,3% respondentów. Nawet regulacje podatkowe jawią się badanym jako łatwiejsze do pokonania.

Rodzaj trudności, z jakim spotykały się przedsiębiorstwa, uzależniony był od ich wielkości, branży oraz stażu na rynku. Niektóre rodzaje trudności wydają się bardziej typowe dla firm małych i mikroprzedsiębiorstw niż średnich i dużych firm choć – jak wspomniano – to te ostatnie bardziej narażone są na borykanie się z trudnościami inwestycyjnymi. Problemy istotnie częściej zgłaszane przez mikroprzedsiębiorstwa to niekorzystne rozwiązania podatkowe, zniechęcające do gromadzenia kapitału i inwestowania. Trudność tę wymieniło aż 55,7% mikroprzedsiębiorstw, 49,5% małych i tylko 36,5% średnich i dużych firm. Podobnie jest ze zbyt niską płynnością finansową, wymienianą przez 50% respondentów w mikroprzedsiębiorstwach, 38,1% małych i 26,9% w średnich i dużych firmach, a także z działaniem niesprzyjających czynników ekonomicznych (48,1% w mikroprzedsiębiorstwach, 39% małych i 31,7% w średnich i dużych firmach). Ten ostatni powód istotnie częściej pojawiał się w relacjach respondentów z firm z branży przemysł / budownictwo, rzadziej zaś w branży usługowej. W branży usługowej również istotnie rzadziej wskazywano jako czynnik utrudniający inwestycje niekorzystne rozwiązania podatkowe (31,8%), podczas gdy w handlu wymieniany był przez 56,1% badanych. Jednym z często wymienianych czynników utrudniających inwestycje – trudności z pozyskiwaniem środków zewnętrznych – istotnie częściej dotyka firmy o krótkim stażu działalności (59,5%).

Z kolei utrudnienia biurokratyczne i trudności związane z długotrwałością procedur administracyjnych częściej zgłaszane były przez firmy średnie i duże.

Wykres 3. Rodzaje trudności związane z procesem inwestycyjnym, na jakie firma natrafiła realizując inwestycje w latach 2005-2008
Podstawa: wszystkie badane firmy; N=315.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania.

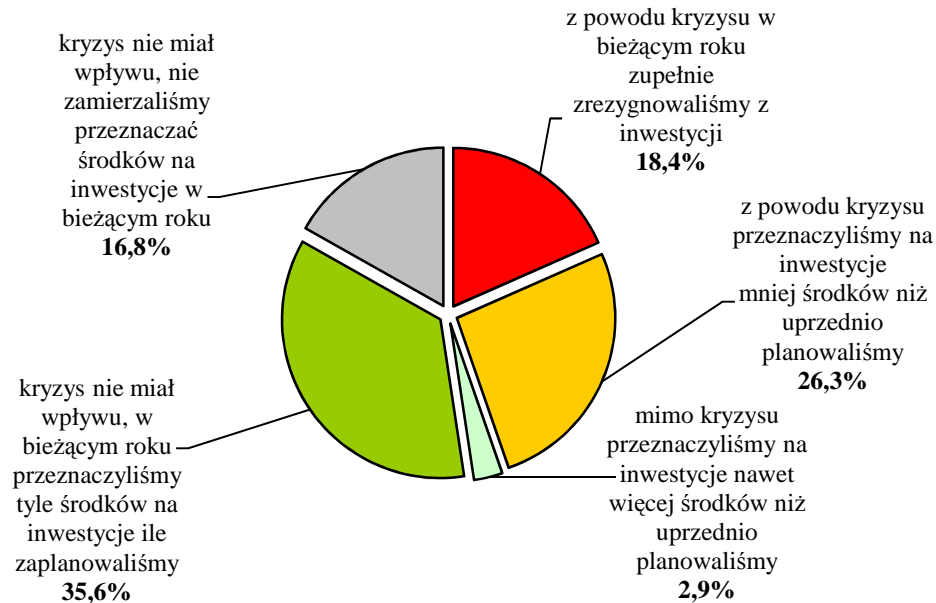
Dane do powyższego wykresu zostały zebrane za pomocą pytania wielokrotnego wyboru, z możliwością wskazania przez respondenta dowolnej liczby odpowiedzi.

Kryzys w znaczący sposób wpłynął na zmianę bądź porzucenie przez firmy planów inwestycyjnych na lata 2009-2013. Analizując dane można zauważyć istotny wpływ kryzysu na aktywność inwestycyjną małopolskich przedsiębiorców. Blisko 45% badanych małopolskich przedsiębiorstw odczuło kryzys, czego skutkiem jest ograniczenie lub rezygnacja z inwestycji. Jedynie w 2,9% firm zainwestowano mimo kryzysu więcej niż pierwotnie zakładano – ponad połowa z nich to przedsiębiorstwa zajmujące się handlem. Analizując skalę oszczędności w badanych firmach zauważyć można spadek inwestycji aż o 50%. Nie mamy zatem do czynienia jedynie z korektą planów, a raczej z ich poważną rekonstrukcją. Stosunkowo najsilniej kryzys wpłynął na ograniczenie inwestycji w firmach

krótko istniejących na rynku, w których ograniczenia nakładów inwestycyjnych sięgnęły 24,2%.

Wykres 4. Wpływ kryzysu na założone uprzednio plany inwestycyjne.
Podstawa: wszystkie badane firmy; 315.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania.

Cele inwestycyjne

W porównaniu z inwestycjami przeprowadzonymi w latach 2005-2008, plany inwestycyjne na lata 2009-2013 są w większym stopniu zorientowane na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw. Tendencja ta przejawia się w zwiększeniu roli inwestycji, których celem jest sprostanie wymaganiom klienta, rozszerzenie zakresu oferowanych usług i prowadzonej działalności oraz zmniejszenie kosztów własnych.

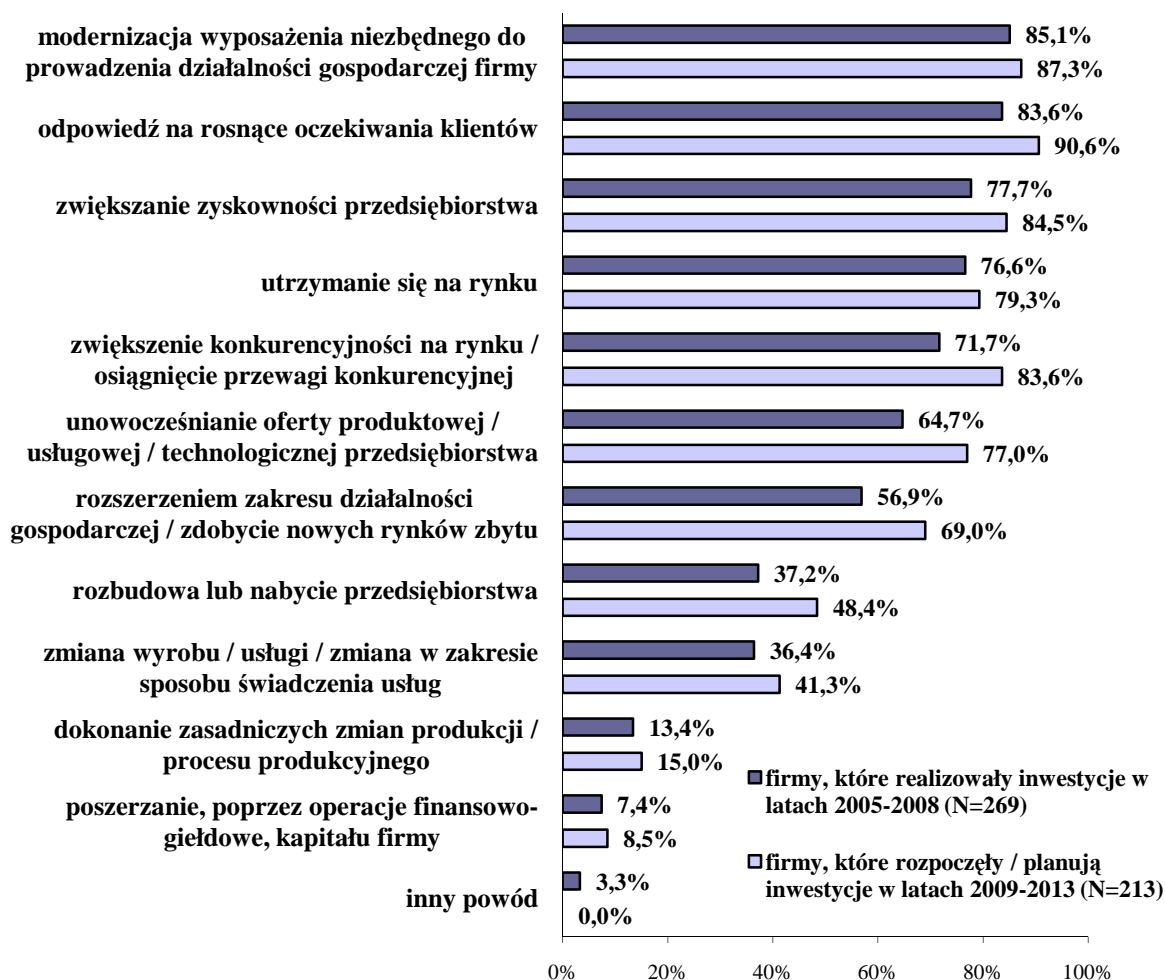
Można zaobserwować różnice w celach, jakie przyświecają planom inwestycyjnym w zależności od profilu firmy. Zwiększanie zyskowności przedsiębiorstwa istotnie częściej było celem 86,1% mikroprzedsiębiorstw, troska o utrzymanie się na rynku była istotnie rzadziej wyrażana przez reprezentantów średnich i dużych firm (63,4%), natomiast dla małych firm najważniejsze były inwestycje, których celem była odpowiedź na oczekiwania klienta (92,7%).

Niektóre cele inwestycyjne są charakterystyczne dla firm z poszczególnych branż. Cel zwiększenia konkurencyjności na rynku częściej był wskazywany przez firmy z branży

przemysł / budownictwo – 84,4%, następnie z branży handlowej – 79,8%, a istotnie rzadziej z branży usługowej 54,1%. Firmy usługowe rzadziej planują rozszerzanie zakresu działalności czy zwiększanie zyskowności przedsiębiorstwa, co może wynikać z akceptacji przyjętych ram prowadzenia działalności w tym sektorze. Analiza celów określonych w planach inwestycyjnych pokazuje analogiczne zależności: troska o utrzymanie się na rynku rzadziej wyrażana jest przez średnie i duże firmy (70,6%) niż przez mikroprzedsiębiorstwa (90,9%). Odpowiedź na oczekiwania ze strony klientów jest jednym z dominujących celów inwestycyjnych wskazywanych przez firmy małe (97,3%) i mikroprzedsiębiorstwa (94,5%).

Wykres 5. Cele inwestycji.

Podstawa: firmy inwestujące w latach 2005-2008; N=269 / planujące inwestycje na lata 2009-2013; N=213.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania.

Dane do powyższego wykresu zostały zebrane za pomocą pytania wielokrotnego wyboru, z możliwością wskazania przez respondenta dowolnej liczby odpowiedzi.

WYDAWCA:
URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO
UL. BASZTOWA 22, 31-156 KRAKÓW

ADRES DO KORESPONDENCJI;
UL. RACŁAWICKA 56, 30-017 KRAKÓW
www.gospodarka.obserwatoria.malopolska.pl

PUBLIKACJA DYSTRYBUOWANA NIEODPŁATNIE

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego